

Suuri valiokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission sotilaallisen liikkuvuuden tiedonannosta sekä komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi sotilasalan tarvikkeiden, tavaroiden ja toimenpidekehysten perustamisesta

Valtioneuvostolle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission sotilaallisen liikkuvuuden tiedonannosta sekä komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi sotilasalan tarvikkeiden, tavaroiden ja toimenpidekehysten perustamisesta (U 1/2026 vp): Jatkokirjelmä U 1/2026 vp - UJ 4/2026 vp. on saapunut eduskuntaan.

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission sotilaallisen liikkuvuuden tiedonannosta sekä komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi sotilasalan tarvikkeiden, tavaroiden ja toimenpidekehysten perustamisesta (U 1/2026 vp): Merkittiin saapuneeksi liikenne- ja viestintävaliokunnan ilmoitus: ei toimenpiteitä.

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:

- puolustusvaliokunta PuVL 3/2026 vp
- perustuslakivaliokunta PeVL 13/2026 vp
- suuri valiokunta SuVL 2/2026 vp
- suuri valiokunta PeVL 35/2026 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Johannes Leppo, valtioneuvoston kanslia
- erityisasiantuntija Eemeli Heikkilä, puolustusministeriö
- vanhempi osastoesiupseeri Matti Pulli, puolustusministeriö
- hallitussihteeri Heini Ryyänen, puolustusministeriö

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- oikeusministeriö
- liikenne- ja viestintäministeriö

Valiokunnan lausunto SuVL 7/2026 vp

- professori Tuomas Ojanen
- professori Jukka Snell

VALTIONEUVOSTON JATKOKIRJELMÄ

Ehdotus

Komissio julkaisi 19.11.2025 tiedonannon sotilaallisesta liikkuvuudesta (JOIN(2025) 846 final), ja antoi samalla ehdotuksen (COM(2025) 847 final) Euroopan Parlamentin ja neuvoston asetukseksi sotilasalan tarvikkeiden, tavaroiden ja henkilöstön kuljetuksia unionissa helpottavan toimenpidekehityksen perustamisesta.

Sotilaallisen liikkuvuuden paketti pyrkii asetusehdotuksen kautta poistamaan sotilaallisen liikkuvuuden esteitä. Tavoitteena on EU:n laajuinen sotilaallisen liikkuvuuden alue vuoden 2027 loppuun mennessä. Tämä olisi ensimmäinen askel kohti "sotilaallista Schengen-aluetta" niin lainsäädännön, infrastruktuurin kuin sotilaallisen liikkuvuuden kyvykkyyksienkin osalta.

Asetusehdotusta on käsitelty neuvoston työryhmässä tammikuusta lähtien. Puheenjohtajavaltio Kyproksen tavoitteena on saavuttaa yleisnäkemyks neuvostossa kesäkuun alkuun mennessä. Puheenjohtajan kompromissiehdotus sisältää merkittäviä muutoksia komission alkuperäiseen ehdotukseen.

Ehdotuksen yksityiskohtainen sisältö käy ilmi valtioneuvoston kirjelmästä U 1/2026 vp ja jatkokirjelmästä UJ 4/2026 vp.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvoston kanta on esitetty valtioneuvoston kirjelmässä U 1/2026 vp ja jatkokirjelmässä UJ 4/2026 vp.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

(1) Suuri valiokunta toistaa lausunnossaan SuVL 2/2026 vp esittämänsä kannan siitä, että asetusehdotuksen tavoitteet ovat yleisesti ottaen kannatettavia. Suuri valiokunta pitää tärkeänä, että EU:ssa edistetään toimia, joilla mahdollistetaan ja nopeutetaan sotilashenkilöstön, materiaalin ja varusteiden kuljetusta Euroopan unionin alueella erityisesti kriisitilanteissa. Ottaen huomioon Suomen maantieteellisen aseman Euroopan sotilaallisen liikkuvuuden parantamisella ja siihen liittyvän infrastruktuurin kehittämisellä on tärkeä merkitys Suomen turvallisuudelle.

(2) Valtioneuvoston jatkokirjelmä koskee erityisesti tilapäisiä maahantulolupia koskevia ehtoja, EMMERS-järjestelmään liittyviä kysymyksiä sekä arviota asetusehdotuksen oikeusperustan asianmukaisuudesta ja sen suhteesta perustuslakiin. Suuri valiokunta viittaa perustuslakivalio-

Valiokunnan lausunto SuVL 7/2026 vp

kunnan yksityiskohtaisempiin huomioihin ja kiinnittää valtioneuvoston huomiota seuraaviin kysymyksiin.

Oikeusperusta

(3) Kompromissiehdotus sisältää oikeusperustan arvioinnin kannalta merkittäviä, jäsenvaltioiden harkintavaltaa lisääviä muutoksia sotilasalan kuljetusten lupajärjestelmää koskeviin 4-6 artikloihin erityisesti lupien keskeyttämistä ja peruuttamista koskevien edellytysten osalta. Lisäksi Euroopan sotilaallisen liikkuvuuden tehostettua vastejärjestelmää (EMMERS) koskevaa 20 artiklaa on muutettu siten, ettei järjestelmän käyttöönotto enää automaattisesti mahdollista sotilasalan kuljetuksia pelkän ilmoituksen perusteella. Valtioneuvosto arvioi, että muutosten jälkeen kompromissiehdotuksen painopiste on siirtynyt puolustuspolitiikasta ja maahantulon sääntelystä liikenteen sääntelyyn siten, että liikennepolitiikkaa voidaan pitää sen pääasiallisena ja määrävänä tekijänä.

(4) Suuren valiokunnan saaman selvityksen mukaan kompromissiehdotukseen tehdyt muutokset poistavat pitkälti oikeusperustaan kohdistuneet oikeudelliset huolet. Suuri valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että asiantuntijalausunnoissa oikeusperustan asianmukaisuuteen katsottiin liittyvän edelleen jonkinasteista EU-oikeudellista epäselvyyttä erityisesti siksi, että sotilasalan henkilöiden ja tavaroiden rajat ylittävistä kuljetuksista ei ole aiemmin annettu nimenomaista EU-sääntelyä eikä asiasta ole oikeuskäytäntöä. Suuri valiokunta toteaa, että oikeusperustan asianmukaisuuden ratkaisee viime kädessä EU-tuomioistuin.

(5) Suuri valiokunta pitää myönteisenä, että ehdotettu sääntely ei rajoita jäsenvaltioiden harkintavaltaa samassa määrin kuin alkuperäinen ehdotus. Suuri valiokunta korostaa kuitenkin pitäväänsä tärkeänä, että valtioneuvosto edelleen kiinnittää jatkoneuvotteluissa erityistä huomiota oikeusperustan arviointiin.

Tilapäiset luvat

(6) Kompromissiehdotuksessa 6 artiklan 4 kohdan mukaisia tilapäisen maahantuloluvan keskeyttämistä ja peruuttamista koskevia edellytyksiä on laajennettu alkuperäiseen ehdotukseen nähden. Myös luvan voimassaolon keskeyttäminen on tehty mahdolliseksi, ja sen ehtojen muuttaminen on jätetty vastaanottavan jäsenvaltion harkintaan.

(7) Suuren valiokunnan saaman selvityksen mukaan 6 artiklan 4 kohtaan sisältyy edelleen periaatteellisesti merkityksellinen jäsenvaltioiden harkintavaltaa koskeva rajoitus, koska väliaikaisen luvan keskeyttäminen tai peruuttaminen on sidottu asetuksessa määritelyihin edellytyksiin. Saadun selvityksen mukaan sen käytännön merkitys jää ehdotuksen kokonaisuudessa kuitenkin vähäiseksi erityisesti siksi, että jäsenvaltiot voivat vapaasti muuttaa lupaehdoja.

(8) Suuri valiokunta viittaa perustuslakivaliokunnan lausuntoon (PeVL 35/2026 vp), jossa todetaan, että asetusehdotuksen 6 artiklan 4 kohdasta tulee poistaa kaikki tilapäisten lupien peruuttamiselle ja keskeyttämiselle asetetut edellytykset. Suuri valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että valtioneuvosto pyrkii kirjelmässä todetun mukaisesti jatkoneuvotteluissa poistamaan nämä edellytykset.

Valiokunnan lausunto SuVL 7/2026 vp

Ensisijainen pääsy EMMERS-järjestelmän ollessa aktivoituna

(9) Asetusehdotuksen 21 artikla velvoittaa jäsenvaltiot sekä infrastruktuurin omistajat, toiminnanharjoittajat ja hallinnoijat tai niihin liittyvien palvelujen ja laitteiden tarjoajat myöntämään EMMERS järjestelmän ollessa aktivoituna sotilasalan kuljetuksille ensisijaisen pääsyn liikenneverkkoihin ja infrastruktuuriin sekä niihin liittyvät palvelut ja laitteet. Valtioneuvoston kannassa pidetään tärkeänä, että asetusehdotuksen 21 artiklassa huomioitaisiin perustuslain edellyttämällä tavalla täysimääräisesti artiklassa tarkoitettujen velvoitteiden ja otto-oikeuksien kohteeksi joutuvien elinkeinonharjoittajien ja yksilöiden perusoikeudet.

(10) Perustuslakivaliokunta katsoo, että siltä osin kuin 21 artiklaa sovellettaisiin sellaisissa oloissa, jotka eivät vastaa perustuslain 23 §:ssä tarkoitettuja poikkeusoloja, asetusehdotusta on muutettava (PeVL 35/2026 vp). Suuri valiokunta katsoo, että valtioneuvoston tulee jatkoneuvotteluissa pyrkiä muuttamaan asetusehdotusta perustuslakivaliokunnan tarkoittamalla tavalla.

Tilapäistä määräysvaltaa tai käyttöoikeutta koskevan kehyksen perustaminen sotilasalan kuljetuksia varten

(11) Asetusehdotuksen 38 artiklan mukaan kunkin jäsenvaltion tulisi mahdollistaa alueellaan sijaitsevaa infrastruktuuria, kalustoa tai tarvikkeita koskevan tilapäisen määräysvallan tai käyttöoikeuden saaminen viimeisenä keinona sotilasalan kuljetusoperaatioiden suorittamiseksi. Valtioneuvoston jatkokirjelmässä todetaan, että Suomen voimassa oleva normaaliolojen lainsäädäntö ei mahdollista artiklassa tarkoitettulla tavalla tilapäisen käyttöoikeuden käyttöönottoa sotilasalan kuljetuksia varten.

(12) Suuri valiokunta kiinnittää valtioneuvoston huomiota perustuslakivaliokunnan asiasta esittämiin valtiosääntöoikeudellisiin näkökohtiin. Perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteluihin viitaten suuri valiokunta toteaa, että jatkoneuvotteluissa on tarpeen pyrkiä täsmentämään 38 artiklassa niitä perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttäviä ja painavia yhteiskunnallisia perusteita, jotka vaatisivat artiklan mukaisten otto-oikeuksien käyttämistä. Valtioneuvoston tulee myös pyrkiä turvaamaan jäsenvaltioille riittävä liikkumavara ja harkintamahdollisuudet kehyksen sisällön ja soveltamisen osalta sekä varmistamaan, että asetus mahdollistaa asianmukaisesti kehykseen sisältyvän korvausmekanismin. Perustuslakivaliokunta katsoo, että siltä osin kuin kehyksen soveltaminen voi tulla arvioitavaksi perustuslain omaisuuden pakkolunastusta koskevan 15 §:n 2 momentin kannalta, valtioneuvoston on varmistuttava siitä, onko näissä tilanteissa esitettävissä perustuslain 15 §:n 2 momentin kannalta riittäviä perusteita yleisen tarpeen edellytyksen käsillä oloon (PeVL 35/2026 vp).

Lopuksi

(13) Suuri valiokunta edellyttää, että valtioneuvosto vaikuttaa aktiivisesti neuvotteluissa edellä edellytettyjen muutosten aikaan saamiseksi ja että valtioneuvosto pitää eduskunnan mukana asian jatkokäsittelyssä tarvittavin jatkokirjein.

Valiokunnan lausunto SuVL 7/2026 vp

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Suuri valiokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan kiinnittäen samalla erityistä huomiota perustuslakivaliokunnan asiaa koskeviin valtiosääntöoikeudellisiin huomioihin.

Helsingissä 29.5.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Sinuhe Wallinheimo kok

1. varapuheenjohtaja Laura Huhtasaari ps

2. varapuheenjohtaja Miapetra Kumpula-Natri sd

jäsen Eva Biaudet r

jäsen Juho Eerola ps

jäsen Ritva Elomaa ps

jäsen Timo Harakka sd

jäsen Pertti Hemmilä kok

jäsen Jani Kokko sd

jäsen Terhi Koulumies kok

jäsen Helena Marttila sd

jäsen Matias Mäkynen sd

jäsen Jouni Ovaska kesk

jäsen Susanne Päivärinta kok

jäsen Onni Rostila ps

jäsen Arto Satonen kok

jäsen Sari Tanus kd

jäsen Eerikki Viljanen kesk

varajäsen Aleks Jäntti kok

varajäsen Jani Mäkelä ps

varajäsen Pinja Perholehto sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Julia Höyhtyä